

Koruna československá

Koruna československá (v období první republiky zkratka **Kč**, v období druhé republiky **K**, od roku 1945 **Kčs**) byla měna, která platila v Československu od roku 1918. Koruna se dále dělila na 100 haléřů. Zpočátku obíhaly i drobné haléřové mince (za první republiky dvouhaléře, po roce 1953 dokonce jednohaléře a tříhaléře), avšak s postupující inflací nejdrobnější mince postupně mizely z oběhu. V roce zániku ČSFR 1992 byl již nejmenší reálně obíhající mincí pětihaléř. Po rozdělení Československa v roce 1993 na Českou republiku a Slovenskou republiku došlo i k rozdělení měny na korunu českou a korunu slovenskou

Koruna za první republiky

Československá koruna byla ustavena zákonem č.84 z 25. února 1919 na jehož základě byly mezi 3. až 19. březnem 1919 staženy a okolkovány rakousko-uherské bankovky, které byly postupně až do července 1920 vyměňovány za nové československé státovky. Prvním penízem nového státu byla 100 korunová státoverka z 15. dubna 1919. Prvními mincemi byly 20 haléř a 50 haléř s ročníkem ražby 1921 vydané v únoru 1922. První korunová mince byla do oběhu uvolněna také v roce 1922. První skutečnou bankovkou (nikoli státovkou) byla 20 koruna s datem 1. říjen 1926, ale do oběhu se dostala až v roce 1927.

14. dubna 1920 byl přijat zákon o bance cedulové, který předcházal vzniku centrální banky, která však definitivně vznikla až 21. března 1926 a svoji činnost zahájila až 1. dubna 1926. Prvním guvernérem se stal Vilém Pospíšil, který byl do té doby vrchní ředitel Městské spořitelny pražské a byl též přítelem Aloise Rašína a přední finanční odborník v zemi. Národní banka byla založena jako akciová společnost se základním jměním 12 000 000 USD ve zlatě rozděleným na 120 000 akcií. Československá koruna byla tehdy napojena na zlatý standard.

Poté byly vydány bankovky I. a II. série, které se v tu dobu řadily mezi nejkrásnější oběžné bankovky na světě. Spolupracovali na nich např. Alfons Mucha, Max Švabinský, Otto Gutfreund a mnozí další významní umělci. Mezi nejznámější výtvarníky mincí patřil tehdy Otakar Španiel.

Vznik protektorátu a druhá světová válka

Protektorátní koruna, rubová strana

Po obsazení českých zemí německými vojsky v březnu 1939 byla zrušena Národní banka Československá a nahradila ji Národní banka pro Čechy a Moravu, která začala vydávat

protektorátní koruny a začala provádět měnovou politiku podle nařízení Reichsbank z Berlína. Říšská banka určila kurz 1 Říšská marka (RM) = 10 K, což bylo záměrné podhodnocení koruny, aby mohlo Německo zemi ekonomicky vysávat. Reálný kurz byl zhruba 1 RM = 6 až 7 K. Německá okupační moc zavedla povinné odvody pro Říši a národní banka musela na tzv. Girokonto odvádět peníze pro německé hospodářství a na vedení války. Koncem války bylo na tomto kontě zhruba 58 miliard K, které představovaly značný zdroj inflace. Dále musela banka odevzdat 45,5 tuny měnového zlata deponovaného v Praze a ve Švýcarsku. Navíc pro zprostředkování plateb za německé občany byl zřízen zvláštní účet u Reichsbank, kde se peníze vyrovnávaly v kurzu stanoveném Říšskou bankou nebo nebyly vyrovnány vůbec. Tyto zásahy a finanční vyčerpávání země vedly k růstu inflace a rozmachu černého trhu. Tyto jevy musely být po válce složitě odstraňovány. Exilová československá vláda v Londýně podepsala v roce 1944 zakládající listinu Mezinárodního měnového fondu a Světové banky. Tyto smlouvy podepsala delegace pod vedením ministra financí Ladislava Fierabenda v Bretton Woods v červenci 1944.

Koruna po druhé světové válce

Po druhé světové válce byla 1. listopadu 1945 provedena měnová reforma, která řešila problém, že na území Československa kolovalo příliš mnoho platidel - kromě pěti měn (protektorátní, říšskoněmecká, slovenská, maďarská a polská) i různé vojenské poukázky. Tato reforma byla navíc spojena se znárodněním klíčových bank a podniků podle Benešových dekretů. Situace se částečně stabilizovala, ale nadále byl v zemi hospodářský chaos z důvodu znárodnění a nového postavení klíčových firem v průmyslu. Po únoru 1948 nastalo další znárodnění průmyslu.

Československá koruna po měnové reformě 1953

Další měnová reforma přišla k 1. červnu 1953. Nová československá koruna byla vyměňovaná v poměru 1:5 u částek do 300 (starých) Kčs, vyšší částky byly vyměňovány v poměru 1:50. Navíc přestalo být Československo koncem roku 1954 členem MMF a Světové banky, které v roce 1944 spoluzakládalo. Po měnové reformě v roce 1953 byla většina lidí ožebračena a navíc ceny začaly stoupat. Do konce 50. let se podařilo situaci stabilizovat, ale ukázalo se, že centrálně řízená politika začíná vykazovat značné ekonomické nedostatky. V 60. letech přišla liberalizace poměrů v Československu, která však byla zastavena sovětskou invazí v srpnu 1968. Poté přišla normalizace, kdy byla celá ekonomika odtržena od reálného vývoje ve světě a nastávala postupná izolace ekonomiky ČSSR. Narůstala inflace, kterou vláda skrývala měnovými dotacemi a izolací koruny vůči jiným měnám. Ekonomické problémy centrálně řízené ekonomiky byly jedním z důvodů pádu komunistického režimu v ČSSR v listopadu 1989 a k sametové revoluci.

Koruna po sametové revoluci

1. ledna 1993 došlo k rozdělení České a Slovenské Federativní Republiky na dva samostatné státy a k 8. únoru 1993 proběhla měnová odluka, kterou československá koruna zanikla. Nástupnickými měnami se staly česká koruna a slovenská koruna, kterou vystřídalo na Slovensku 1.1. 2009 euro.

Mince první republiky a poválečné mince platné před měnovou reformou z roku 1953

Zajímavostí bylo, že se do roku 1938 objevily celkem 3 typy pětikorunových mincí, jejichž autorem byl známý sochař Otto Gutfreund. První a zároveň nejstarší typ předválečné pětikoruny byl i největší o průměru asi 2,95 cm (byla tudíž větší než moderní padesátikorunová mince, která má průměr asi 2,75 cm) a platila do roku 1931. V roce 1928 byl zaveden do oběhu druhý, již menší typ, který byl zároveň nejtenčí. Tato mince byla ovšem vyrobena ze stříbra a znamenala spolu se stříbrnou pamětní desetikorunou vydanou k 10. výročí ČSR návrat československé měny ke stříbru. Roku 1938 pak byl zaveden třetí a poslední typ pětikoruny, který byl zase silnější, avšak nepatrně tenčí než typ první (existují i zkušební odračky tohoto typu s ročníkem ražby 1937, ty jsou však sběratelsky velmi vzácné). Tato mince byla vyrobena z niklu. Druhý a třetí typ měly jinak prakticky stejný průměr 2,7 cm, který byl tudíž jen nepatrně menší než průměr moderní české padesátikoruny. Dále se všechny tři typy mezi sebou lišily odlišným vzorkováním na hraně. Design lícové a rubové strany všech tří typů byl jinak identický. Druhý stříbrný typ a třetí niklový typ pak byly platné dokonce na území Protektorátu Čechy a Morava, přičemž stříbrné platily na území Československa oficiálně bez přestávky až do roku 1947. Ostatně i platnost niklové pětikoruny 1938 byla po válce na krátkou dobu obnovena. V roce 1945 byly také do oběhu zavedeny pětikorunové státočky.

Web s prezentací mincí:

<http://www.elektrotechnika.vesele.info/dejepis/?action=voteinquiry&inquiryid=9730596&answerid=1113333>

Prezentace bankovky: vzhledem velikosti prezentace bude k mání na požádání na e-mailové adrese jan.kostram@centrum.cz, nebo petrasek.ic@centrum.cz

Do předmětu e-mailu napište Bankovky a do e-mailu své icq + celé jméno.

V brzké době bude k mání též prostřednictvím odkazu na mém webu

(www.elektrotechnika.vesele.info) v rubrice dějepis (www.elektrotechnika.vesele.info/dejepis)

Děkuji administrátor Petrásek Jan